

AYANA MATHIS

A wooden rocking chair is the central focus, positioned in a rustic, textured environment. The background consists of horizontal layers of different materials, including wood and stone, with a warm, golden-brown color palette. The chair is made of dark wood and has a classic curved back and rocking base.

HUONETTA JA SUKUA

WSOY

Ayana Mathis

HUONETTA
JA SUKUA

SUOMENTANUT HELENE BÜTZOW

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

Englanninkielinen alkuteos
The Twelve Tribes of Hattie

© AYANA MATHIS 2012

Published by arrangement with Ulf Töregård Agency AB.
Suomenkielinen laitos © Helene Bützow ja WSOY 2014

ISBN 978-951-0-40119-4

PAINETTU EU:SSA

*Äidille,
mummille ja
vaarille*

Silloin te astuitte kaikki minun eteeni ja sanoitte: »Lähettkäämme miehiä edellämme tutkimaan maata ja antamaan meille tietoja tiestä, jota meidän on sinne mentävä ja kaupungeista, joihin me tulemme.»

Tämä puhe oli minun silmissäni hyvä, ja minä otin kaksitoista miestä teidän keskuudestanne, yhden jokaisesta sukukunnasta.

– VIIDES MOOSEKSEN KIRJA 1:22-23

Talo, suljettu kuin taskukello,
sisällä hengitti joukko ahdistuneita sydämiä –
ei hän millään voisi niitä sepittää.

– RITA DOVE, *Obedience*

Sisällys

11	Philadelphia ja Jubilee 1925
23	Floyd 1948
49	Six 1950
89	Ruthie 1951
128	Ella 1954
162	Alice ja Billups 1968
186	Franklin 1969
213	Bell 1975
251	Cassie 1980
261	Sala 1980

Philadelphia ja Jubilee

1925

»PHILADELPHIA JA JUBILEE!» August sanoi, kun Hattie kertoi mitä oli ajatellut kaksosten nimiksi. »Ei kai kukaan anna kersoille niin älyttömiä nimiä!»

Jos Hattien äiti olisi ollut elossa, hän olisi ollut samaa mieltä Augustin kanssa. Hän olisi sanonut Hattien valitsemissa nimissä rahvaanomaisiksi, hän olisi käyttänyt niistä sanoja »tyylitön ja mauton». Mutta äitiä ei enää ollut, ja Hattie halusi antaa lapsilleen nimet, joita ei ollut hakattu sukuhaudan kiveen Georgiassa, ja hän valitsi nimet joissa oli lupausta ja toivoa, nimet jotka katsoivat eteen eivätkä taakse.

Kaksokset syntyivät kesäkuussa, Hattien ja Augustin ensimmäisenä avioliittokesänä. He olivat vuokranneet talon Wayne Streetiltä – se oli pieni mutta hyvällä alueella, ja August sanoi sitä tilapäisasunnoksi. »Ennen kuin ostetaan oma talo», Hattie sanoi. »Ennen kuin pannaan nimet kauppakirjaan», August vahvisti.

Kesäkuun lopussa punarinnat kansoittivat Wayne Streetin puut ja katot. Alueella kiiri linnunlaulu. Sirkutus tuuditti kaksokset uneen ja sai Hattien niin hyvälle tuulelle, että hän kikatti koko ajan. Aamuisin satoi vettä, mutta iltapäivät olivat aurinkoisia, ja Hattien ja Augustin pieni nurmikkotilkku vihersi kuin luomispäivänä. Naapuruston naiset tekivät leipomuksensa aikaisin, ja puolelta puolelta kortteli tuoksui mansikkakakuilta, jotka oli pantu ikkunalaudoille jäähtymään. Seuraavana kesänä

Philadelphia ja Jubilee jo kävelisivät, vaappuisivat verannalla kuin herttaiset kömpelöt ukot.

Hattie Shepherd katsoi lapsia kaislakoreissa. Kaksoset olivat seitsemän kuukauden ikäisiä. Hengitys kulki helpommin istumassennossa, ja Hattie oli pannut pienet tyynt heidän selkensä taakse. Lapset olivat rauhoittuneet vasta äsken. Yö oli ollut huono. Keuhkokuumetta pystyttiin hoitamaan, vaikka se ei ollut helppoa. Mutta mieluummin keuhkokuume kuin sikotauti, influenssa tai keuhkopussin tulehdus. Mieluummin keuhkokuume kuin kolera tai tulirokko. Hattie istui kylpyhuoneen lattialla ja nojasi pyttyyn jalat suorina edessä. Ikkuna oli samea höyrystä, joka tiivistyi pisaroiksi, valui ruutua pitkin valkoisen karmen yli ja kerääntyi lammikoksi kaakeleiden painaumaan pytyn taakse. Hattie oli juoksuttanut kuumaa vettä tuntikausia. August oli puoli yötä kellarissa mättämässä hiiliä kuumavesivaraajaan. Hän ei ollut halunnut jättää Hattietä lasten kanssa ja lähteä töihin. Toisaalta päivän työ tarkoitti päivän palkkaa, ja hiilet alkoivat käydä vähiin. Hattie rauhoitteli Augustia: lapset kyllä pärjäisivät nyt, kun oli selviydytty yön yli.

Lääkäri oli käynyt edellisenä päivänä ja määrännyt höyryhengitystä. Hän oli kirjoittanut reseptin pienelle määrälle oksetusjuurta ja varoittanut maaseudun takapajuisista hoitokeinoista kuten esimerkiksi sinappihauteista, mutta rinnan hierominen Vick'sillä oli suositeltavaa. Lääkäri laimensi oksennusjuuren kirkaalla, öljyisellä nesteellä, antoi Hattielle kaksi pientä pipettiä ja näytti, miten kieli piti painaa sormella alas niin, että lääke valui kurkkuun. August maksoi käynnistä kolme dollaria ja ryhtyi tekemään sinappihauteita heti, kun lääkäri oli mennyt ovesta. Keuhkokuume.

Sireeni ujelsi jossakin lähellä niin kovaa, että ääni olisi voinut kuulua talon edestä. Hattie vääntäytyi lattialta pystyyn ja pyyhkäisi pyöreän laikun kylpyhuoneen huurtuneeseen ikku-

naan. Ei muuta kuin rivi valkoisia taloja toisella puolella katua, vierä vieraissa kuin hampaat, harmaita jäätilkkuja jalkakäytävällä ja henkitoreissaan kituvia puuntaimia jäätyneissä multaneliöissä. Joissakin yläkerran ikkunoissa näkyi valoa; jotkut kulmakunnan miehet olivat töissä telakalla niin kuin August, jotkut olivat maitokuskeina tai postinkantajina, mutta asukkaiden joukossa oli myös opettajia ja vaikka kuinka paljon muita, joista Hattie ei tiennyt mitään. Ihmiset kaikkialla Philadelphiassa heräsivät ritisevään kylmyyteen ja menivät kellareihin panemaan polttoainetta lämmityskattiloihin. Koettelemukset yhdistivät.

Rakeinen aamunkoitto huurusi taivaan reunassa. Hattie pani silmät kiinni ja muisteli lapsuutensa auringonnousuja – ne näkyivät kalvoivat häntä aina, muistot Georgiasta voimistuivat ja sakenivat jokaisen Philadelphiassa eletyn päivän myötä. Työhön kutsuva torvi soi hänen tyttöikänsä jokaisena sinertävänä aamuna peltojen, talojen ja mustien kumipuiden yllä. Hattie näki sängystään, kuinka maatyöläiset laahustivat tietä pitkin talon editse. Ensimmäisen torvensoiton jälkeen talon ohi kulki hitaat: raskaana olevat naiset, sairaat ja vaivaiset, liian vanhat poimijat, ne joilla oli lapsi selkään sidottuna. Torvi ajoi niitä eteenpäin kuin ruoska. Tiukka tie, tiukat ilmeet, valkoisina odottavat pelot, poimijat jotka hajaantuivat heinäsirkkalaumana pelloille.

Hattien lapset katsoivat häntä vaisuina, hän kutitti kumpaa-kin leuan alta. Sinappihauteet pitäisi kohta vaihtaa. Höyry nousi pilvinä ammeen kuumasta vedestä. Hattie lisäsi siihen vielä kourallisen eukalyptusta. Georgiassa kasvoi eukalyptuspuu metsässä vastapäätä Hattien kotia, mutta Philadelphiasta sitä oli ollut vaikea löytää talvella.

Lasten yskeminen oli pahentunut kolme päivää sitten. Hattie heitti takin päälleen ja lähti kysymään Penn Fruitin kauppiailta, mistä mahtaisi löytää eukalyptusta. Hänet ohjattiin muuttaman korttelin päässä olevaan taloon. Hattie oli uusi tulokas

Germantownissa ja eksyi pian katusokkelossa. Päästyään kylmästä hytisten perille hän maksoi naiselle viisitoista senttiä pussillisesta, jollaisen olisi saanut Georgiassa ilmaiseksi. »Sinähän olet vielä lapsi!» sanoi eukalyptusnainen. »Paljonko sinulla on ikää?» Kysymys suututti Hattietä, mutta hän sanoi olevansa seitsemäntoista, ja jotta nainen ei erehtyisi luulemaan häntä taas yhdeksi juuri muuttaneeksi etelän kurjaksi, hän kertoi vielä, että oli naimisissa, mies oli sähkömiehen opissa, ja he olivat vasta muuttaneet taloon Wayne Streetille. »Sehän on mukavaa, tyttöseni. Missä sukulaisesi ovat?» Hattie räpytteli nopeasti silmiään ja nielaisti työläästi. »Georgiassa, ma'am.»

»Eikö sinulla ole täällä ketään?»

»Sisko, ma'am.» Hattie jätti kertomatta, että äiti oli kuollut vuotta aikaisemmin, kun Hattie oli ollut raskaana. Äidin kuoleman aiheuttama järkytys, orpous ja muukalaisuus pohjoisessa olivat ajaneet Hattien nuoremman siskon Pearlin takaisin Georgiaan. Myös vanhempi sisko Marion oli lähtenyt sinne, mutta sanonut tulevansa takaisin sitten, kun lapsi olisi syntynyt ja talvi takana. Hattie ei tiennyt, tulisiko hän. Nainen katsoi Hattietä tarkasti. »Jospa minä lähden matkaasi vilkaisemaan niitä pikkuisia», hän sanoi. Hattie kielsi. Hän oli hölmö, tyhjöpäinen tyttö jonka ylpeys ei sallinut myöntää, että apu olisi tarpeen. Hän palasi yksin kotiin eukalyptuspussi kourassaan.

Talvi-ilma oli tulta, joka korvensi kaiken ja jätti Hattiestä jäljelle vain tahdon saada lapset tervehtymään. Sormet jäätyivät koukkukynsiksi ruskean paperipussin käännetyyn suun ympärille. Hattie paineli Wayne Streetin taloon mieli kirkkaana. Hänestä tuntui, että hän näki lasten läpi, ihon ja lihasten läpi uupuneisiin keuhkoihin syvällä rintakehän sisällä.

Hattie siirsi Philadelphian ja Jubileen lähemmäksi ammetta. Ylimääräinen kourallinen eukalyptusta oli liikaa – mentolihuurut saivat lapset panemaan silmät tiukasti kiinni. Jubilee puristi

käden nyrkkiin ja nosti sitä kuin hieroakseen vuotavia silmiään, mutta ei jaksanut, ja käsi valahti alas. Hattie laskeutui polvilleen ja suukotti pientä nyrkkiä. Hän nosti tytön veltoa käsivartta, joka oli kevyt kuin linnunluu, ja pyyhki kyyneleet kädellä, niin kuin Jubilee olisi tehnyt itse, jos hänellä olisi ollut siihen voimia. »Kas noin», Hattie sanoi. »Kas noin, teit sen ihan itse.» Jubilee katsoi äitiinsä ja hymyili. Hattie nosti tytön käden uudestaan vetistäville silmille. Lapsi piti sitä kurkistusleikkinä ja nauroi vaivasti, rohisten, vaimeasti ja limaisesti, mutta nauroi kuitenkin. Hattiekin nauroi, koska tyttö oli niin urhea ja hyväluontoinen, sairaanakin iloinen kuin leivonen. Hänellä oli hymykuoppa toisessa poskessa. Hänen veljellään Philadelphialla niitä oli kaksi. Heissä ei ollut lainkaan samaa näköä. Jubileella oli musta tukka niin kuin Augustilla, ja Philadelphia oli maidonvaalea ja hänellä oli Hattien hiekanruskeat hiukset.

Philadelphia hengitti työläästi. Hattie nosti pojan korista ja istutti hänet ammeen reunalle, missä höyry oli sakeinta. Philadelphia oli käsissä kuin jauhosäkki. Pää retkahteli kaulan varassa, ja käsivarret roikkuivat kylkiä vasten. Hattie ravisteli häntä varovaisesti saadakseen hänet tokenemaan. Poika ei ollut syönyt edellisillan jälkeen – molemmat lapset olivat yskineet yöllä rajusti ja oksentaneet sen vähän kasvisliemen, jonka Hattie oli onnistunut heille syöttämään. Hattie nosti pojan silmäluomea sormella, ja silmä muljahti. Hattie ei osannut sanoa, oliko Philadelphia tajuton vai unessa, ja jos hän oli tajuton, hän ei ehkä... hän ei ehkä...

Hattie kohotti silmäluomea toisen kerran. Tällä kertaa poika avasi silmänsä – niin sitä pitää – ja huulet mutrustuivat samalla tavalla kuin silloin, kun Hattie syötti hänelle muhennettuja papuja, tai hän haistoi jotakin vastenmielistä. Poika oli kova oikuttelemaan.

Kylpyhuoneen kirkkaus musersi: valkoinen amme, valkoiset seinät, valkoiset kaakelit. Philadelphia yski, puhalsi ilmaa ulos

niin pitkään että koko ruumis vapisi. Hattie otti kuuman sinappitölkin patterin päältä ja levitti siitä paksult pojan rinnan päälle. Philadelphian luut olivat sormien alla kuin risuja, kevytkin painallus katkaisisi ne ja työntäisi syvälle rinnan sisään. Poika, tai itse asiassa kumpikin lapsi oli ollut terveenä hyvin pulska. Philadelphia nosti päätään, mutta oli niin uuvuksissa, että pää retkahdi alas ja leuka osui Hattien olkapäähän niin kuin silloin, kun poika oli ollut vastasyntynyt ja opetellut kannattelemaan päätä.

Hattie harppoi ympäri kylpyhuonetta hieroen Philadelphian selkää lapaluiden välistä. Kun poika vinkui, jalka koukistui ja potkaisi Hattiet mahaan, mutta lapsen hengittäessä jalka rentoutui. Lattia oli liukas. Hattie rallatti merkityksettömiä tavuja, tatataa, dumdum, tataa. Kaikki laulujen sanat olivat hävinneet päästä.

Vesi valui ikkunoista ja hanoista ja norui seinää pitkin paneelin valokatkaisijan ympärillä. Kylpyhuoneessa pisaroi kuin georgialaisessa metsässä rankkasateen jälkeen. Seinän sisällä surisi, sähisi ja sitten kattovalo sammui. Kylpyhuone oli sinistä sumua. Herra Jumala, Hattie ajatteli, tämäkin vielä. Hän painoi päätään ovenkarmia vasten ja pani silmät kiinni. Hän ei ollut nukkunut kolmeen päivään. Muistikuva valtasi hänet kuin pyöritys: Hattie, äiti ja siskot kävelemässä aamunkoitteessa metsän läpi. Äiti edellä kahden ison matkakassin kanssa, kolme tyttöä perässä kangaskasseja kantaen. He kulkivat aamu-usvan ja aluskasvillisuuden läpi kaupunkiin, hameenhelmat tarttuivat oksiin. He luikkivat metsän läpi kuin varkaat ehtiäkseen Georgiasta lähtevään varhaisaamun junaan. Hattien isä ei ollut ollut kuolleenä vielä kahdakaan päivää, ja juuri sillä hetkellä valkoiset miehet irrottivat hänen nimikyltinsä sepänpajan ovensuusta ja panivat tilalle omansa. »Ole meille armollinen», äiti sanoi, kun ensimmäinen torven törähdys kajahti pelloilta.

Philadelphian jalka upposi Hattien napaan, ja hän säpsähti hereille, palasi kylpyhuoneeseen lasten luo säikähtäneenä ja vihai-

sena itselleen siitä, että oli lipunut pois heidän luotaan. Molemmat alkoivat itkeä. He kakoivat ja tärisivät yhdessä. Tauti keräsi voimansa ensin toisessa ja sitten toisessa lapsessa ja iski kuin kaksihaarainen salama, aivan kuin olisi odottanut juuri sitä hetkeä tehdäkseen pahimman mahdollisen. Armoa, Jumala. Armoa.

Hattien lapset olivat tulessa, kuume nousi, jalat vispasivat, posket helottivat punaisina kuin aurinko. Hattie otti oksennusjuuripullon lääkekaapista ja annosteli sen. Lapset yskivät niin kovaa etteivät pystyneet nielemään – lääke valui pitkin suupie-
liä. Hattie pyyhki lasten kasvoja, antoi lisää oksennusjuurta, hieroi kohoilevaa rintaa. Hänen kätensä liikkuiivat asiantuntevina tehtävästä toiseen. Kädet olivat nopeat ja pystyvät, vaikka Hattie itki ja rukoili.

Lapset olivat tulikuumia! Ja he halusivat elää! Kun Hattie oli antanut ajatuksille vallan, lasten sielut olivat olleet hänestä kuin sumuhattaroita, harsomaisia ja tavoittamattomia. Hän oli pelkkä tyttö, hän oli ollut maailmassa vain seitsemäntoista vuotta kauemmin kuin lapsensa. Hattie piti heitä oman itsensä jatkeina, rakasti heitä koska he olivat hänen, koska he olivat puolustuskyvyttömiä ja tarvitsivat häntä. Mutta kun hän katsoi lapsiaan nyt, hän näki että elämä heissä oli vankka ja väkevä, eikä sitä saisi ajetuksi pois. »Taistelkaa», Hattie rohkaisi. »Tällä lailla», hän sanoi, veti ilmaa omiin keuhkoihinsa ja puhalsi sen ulos yhteenkuuluvuutta tuntien, näyttääkseen että se oli mahdollista. »Tällä lailla», hän sanoi uudestaan.

Hattie istui jalat ristissä lattialla Jubilee toisessa ja Philadelphia toisessa polvitaiepeessa. Hän taputteli lapsia selkään saadakseen liman irtoamaan ja tulemaan ulos. Lasten jalat olivat päällekkäin Hattien koukistettujen jalkojen välisessä kolmiossa – lasten voimat hupenivat, ja he nojasivat Hattien reisiin. Jos Hattie eläisi satavuotiaaksi, hän näkisi isän lyyhistyneen ruumiin pajan nurkassa yhtä selvästi kuin näki edessään retkottavat lapsensa tällä hetkellä, hän näkisi kaksi valkoista kaupunkilaismiestä, jotka

kävelivät ulos pajasta häpeämättä sen vertaa, että olisivat kiihdyttäneet askeliaan tai piilottaneet aseensa. Hattie oli nähnyt sen eikä saanut sitä näkemättömäksi.

Georgiassa saarnaaja oli sanonut Pohjoista Uudeksi Jerusalemiiksi. Seurakunnan mielestä mies petti Etelän mustien asian. Seuraavana päivänä mies oli lähtenyt junalla Chicagoon. Muutkin lähtivät, katosivat verstaistaan ja pelloilta. Pyhänä he istuivat omalla penkillään Jumalanpalveluksessa, ja keskiviikon rukouskokouksessa paikat olivat tyhjiä. Kaikki ne Etelästä paenneet ihmiset hehkuivat tälläkin hetkellä toivoa pohjoisen kaupunkien kauheassa talvessa. Hattie tiesi, että hänen lapsensa selviytyisivät. Philadelphia ja Jubilee olivat pieniä ja huonossa kunnossa, mutta he kuuluivat jo hohtaviin sieluihin, olivat uuden kansakunnan alku.

Kolmekymmentäkaksi tuntia sen jälkeen kun Hattie, hänen äitinsä ja siskonsa olivat puikkinneet georgialaisen metsän läpi rautatieasemalle, kun he olivat istuneet kolmekymmentäkaksi tuntia tupaten täydessä neekerivaunussa, Hattie havahtui kevyestä unesta konduktöörin karjaisuun: »Broad Streetin asema, Philadelphia!» Hattie kompuroi alas vaunusta hameenhelma vielä Georgian liejussa, unelma Philadelphiasta oli kuin pyöreä marmorikuula suussa, pelko kuin neula rinnassa. Hattie ja äiti, Pearl ja Marion nousivat laiturilta portaita asemahalliin. Siellä oli hämärää vaikka oli aurinkoinen keskipäivä. Kupolikatto kohosi korkealle. Pulut kujersivat palkkien päällä. Hattie oli silloin vasta viidentoista, ohut kuin piiskansiima. Hän seiso i äidin ja siskojen kanssa väenpaljouden liepeillä, ja he odottivat tungoksen hellittävän sen verran, että voisivat yrittää aseman toisella puolella olevaa pariovea kohti. Hattie astui väkijoukkoon. »Takaisin!» äiti huusi. »Eksyt vielä tuohon ihmismäärään. Joudut hukkaan!» Hattie katsoi kauhistuneena taakseen – hän oli luullut äidin olevan ihan kintereillä. Hän ei pystynyt kääntymään tungoksessa

takaisin vaan ajautui virran mukana. Hän tuli pariovelle ja hänet työnnettiin pitkälle jalkakäytävälle, joka kulki aseman viertä.

Valtakadulla tungeksi ihmisiä enemmän kuin Hattie oli koskaan nähnyt yhdessä paikassa. Aurinko oli korkealla. Ilmassa leijui pakokaasu, juuri lasketun asfaltin tervantuoksu ja mätänevien jätteiden kuvottava löyhkä. Pyörät kolisivat kiveystä vasten, moottorit ulvoivat, lehtipojat huutelivat otsikoita. Vastapäisessä kadunkulmassa seisoi mies likaisissa vaatteissa ja lauloi valittavasti, käsivarret kylkiä vasten, kämmenet ylöspäin. Hattie tukahdutti halunsa peittää korvat kaupungin äänivyöryltä. Hän haistoi puiden puuttumisen ennen kuin näki sen. Philadelphiassa kaikki oli isompaa – se oli totta – ja siellä oli enemmän kaikkea, liikaa kaikkea. Mutta Hattie ei nähnyt tässä sekasorrossa luvattua maata. Hänestä tuntui, ettei se ollut muuta kuin Atlanta isommassa koossa. Kyllä tästä selvittäisiin. Mutta vaikka Hattie vakuutti itselleen pärjäävänsä suurkaupungissa, hänen polvensa notkahtivat hameen alla, ja hiki valui selkää pitkin. Hänen ohitseensa oli mennyt sata ihmistä niinä muutamana hetkenä, jotka hän oli seissyt ulkona, mutta äitiä ja siskoja ei näkynyt heidän joukossaan. Hattien silmiin sattui, kun hän katsoi tarkasti ohikulkijoiden kasvoja.

Hänen katseensa osui kärryihin jalkakäytävän toisessa päässä. Hattie ei ollut koskaan ennen nähnyt kukanmyyjän kärryjä. Jakkaralla istui valkoinen mies, joka oli käärinyt paidanhihat ylös ja vetänyt hatun otsalle suojaksi auringolta. Hattie laski laukkunsa maahan ja pyyhkäisi hikisiä kämmeniään hameeseen. Musta nainen meni kohti kärryjä. Hän osoitti kukkakimpua. Valkoinen mies nousi – empimättä, ottamatta uhkaavaa asentoa – ja nosti kukkakimpun ämpäristä. Hän ravisteli veden varovaisesti varista ja kääri kukat paperiin. Musta nainen antoi miehelle rahaa. Olivatko heidän kätensä sipaisseet toisiaan?

Kun nainen otti vastarahat ja liikahti pannakseen ne kukkeroon, hän tuli tönäisseksi kolmea kukkavihkoa. Maljakot ja

kukat putosivat käreistä ja särkyivät katukäytävälle. Hattie jäykistyi odottaen väistämätöntä räjähdystä. Hän odotti, että muut mustat perääntyisivät ja kavahtaisivat edessä olevaa väkivaltaa. Hän odotti hetkeä, jolloin joutuisi peittämään silmänsä, jotta ei näkisi naista ja tätä kohtaavia kauhuja. Kauppias kumartui siivoamaan sotkua. Musta nainen elehti anteeksipyytävästi ja kaiveli taas kukkaroaan ilmeisesti aikomuksenaan maksaa vahingot. Paria minuuttia myöhemmin asia oli hoidettu, ja nainen käveli katua paperitöteröön kietaituja kukkia nuuhkien, kuin mitään ei olisi tapahtunut.

Hattie katsoi kadulla liikkuvaa väkeä tarkemmin. Mustat eivät väistäneet valkoisia katuojiin eivätkä tuijottaneet hellittämättä jalkoihinsa. Ohi meni neljä neekerityttöä, teini-ikäisiä niin kuin Hattiekkin, ja he rupattelivat keskenään. Tytöt juttelivat ja kikattivat kaikessa rauhassa, ja Georgian kaupungin kaduilla sillä tavalla kävelivät ja puhuivat vain valkoiset tytöt. Hattie kumartui eteenpäin katsoakseen tyttöjen menoa korttelissa. Lopulta äiti ja siskot tulivat asemarakennuksesta ja pysähtyivät hänen viereensä. »Äiti», Hattie sanoi. »En lähde ikinä takaisin. En ikinä.»

Philadelphia huojahti eteenpäin ja löi otsansa Jubileen olkapäähän, ennen kuin Hattie sai kiinni. Pojan hengitys kulki nykivästi, limaisina vihellyksinä. Kädet roikkuivat sivuilla avoimina ja veltoina. Hattie ravisteli lasta; poika retkahteli kuin räsynukke. Myös Jubileen vointi oli huonontunut. Tyttö jaksoi pitää päättään pystyssä, mutta ei kohdistanut katsetta. Hattie piti kumpaakin lasta sylissä ja syöksähti kömpelösti kohti oksennusjuuripulloa. Philadelphia äänteli tukahtuneesti ja katsoi äitiinsä mitään ymmärtämättä. »Anteeksi», Hattie sanoi. »Ei äitikään käsitä. Äiti hoitaa tämän. Anna anteeksi.» Pullo luiskahti Hattien otteesta ja särkyi kaakelilattialle. Hattie kyykistyi ammeen viereen Philadelphia kinalossa ja Jubilee kiikkerästi sylissä. Hän avasi kuumavesihanan ja odotti. Jubilee yski minkä jaksoi, kiskoi

ilmaa sisäänsä minkä jaksoi. Hattie työnsi sormensa hanan alle. Vesi oli jääkylmää.

Ei ollut aikaa täyttää kellarin tulipesää eikä ollut aikaa odottaa veden lämpiämistä. Philadelphia oli raukea, jalat nytkähтелиvät tahdottomasti Hattien vatsaa vasten. Pojan pää lepäsi painavana Hattien olkapäällä. Hattie meni kylpyhuoneen poikki. Hän astui lasinsirujen päälle ja sai haavan jalkaansa, valkoinen kaakeli ja käytävän puullattia tahriutuivat vereen. Makuuhuoneessa Hattie veti peiton sängystä ja kääri sen lasten ympärille. Hän laskeutui salamana portaat ja pysähtyi pieneen eteiseen panemaan kengät jalkaan. Lasinsiru työntyi syvemmälle. Hän meni ulos ja laskeutui verannan portaat. Kosteasta kotitakista ja paljaista käsivarsista kohosi huuruhattaroita, jotka haihtuivat kylmään, kirrkaaseen ilmaan. Aurinko oli jo ylhäällä.

Hattie hakkasi naapurin ovea. »Auttakaa, olkaa niin hyvä!» hän sanoi naiselle, joka tuli avaamaan. Hattie ei tiennyt hänen nimeään. Sisällä naapuri veti peittoa syrjään ja näki Jubileen ja Philadelphian liikkumattomina äitinsä rintaa vasten. »Rakas Jeesus. Voi rakas Jeesus», nainen sanoi. Olohuoneeseen tuli nuori poika, naisen poika. »Mene hakemaan lääkäri!» nainen huusi. Hän otti Philadelphian Hattielta ja juoksi poika sylissään yläkertaan. Hattie seurasi perässä velttua Jubileeta kantaen.

»Poika hengittää vielä», nainen sanoi. »Kunhan vain henki kulkee.»

Kylpyhuoneessa nainen pani ammeeseen tulpan. Hattie seisoi kynnyksellä Jubileeta hypittäen, ja hänen toivonsa hiipui, kun hän näki naisen avaavaan kuumavesihanan ääriasentoon.

»Minä koitin jo tuota!» Hattie huusi. »Eikö ole mitään muuta?»

Nainen antoi Philadelphian Hattielle ja penkoi lääkekaappia. Hän löysi tölkin kamferisalvaa, avasi kannen ja heilutti tölkkiä lasten nenän alla kuin hajusuolaa. Vain Jubilee nytkäytti päätään kauemmaksi hajusta. Turhuuden tunne sai Hattiestä yliotteen – hän oli taistellut koko tämän ajan pelastaakseen lapsensa, mutta

oli vain päätynyt toiseen aivan samanlaiseen kylpyhuoneeseen kuin heillä seuranaan nainen, joka oli yhtä avuton tautia vastaan kuin hän itsekin.

»Mitä minä voin tehdä?» Hattie katsoi naista höyryn läpi. »Voi sanokaa, mitä voin tehdä.»

Naapuri löysi lasiputken, jonka toisessa päässä oli pallo; hän imi sillä limaa lasten nenästä ja suusta. Hän oli polvillaan Hattien edessä, melkein itki. »Rakas Jumala. Minä pyydän, rakas Jumala, auta meitä.» Nainen imi limaa ja rukoili.

Kummankin lapsen silmäluomet olivat turvoksissa ja punoitivat verisuonien katkettua. He hengittivät pinnallisesti. Rinta kohosi ja lasi aivan liian nopeasti. Hattie ei osannut sanoa, olivatko Philadelphia ja Jubilee peloissaan, tai tiesivätkö he mitä heille tapahtui. Hän ei osannut lohduttaa lapsiaan, mutta halusi, että he kuulisivat viimeiseksi hänen äänensä, näkisivät viimeiseksi hänen kasvonsa. Hattie suuteli lastensa otsaa ja poskia. Kummankin pää retkahti taaksepäin. Hengenvetojen välillä kummankin silmät rävähtivät kauhistuneina auki. Rinnasta kuului limaista rohinaa. He olivat hukkumaisillaan. Hattie ei kestänyt lasten kärsimystä, mutta halusi heidän lähtevän rauhassa ja oli sen tähden huutamatta. Hän sanoi heitä aarteikseen, sanoi heitä valoksi ja lupaukseksi ja pilveksi. Naapurin naisen rukous oli tasaista muminaa. Nainen piti kättään Hattien polvella. Hän ei päästänyt irti, vaikka Hattie yritti ravistaa käden pois. Eihän se paljon ollut, mutta nainen ei halunnut, että tyttö joutuisi kokemaan tämän yksin.

Jubilee taisteli pisimpään. Hän hamuili kuumeisesti Philadelphiata, mutta ei jaksanut ojentaa kättään. Hattie nosti pojan käden Jubileen käteen. Hän rutisti lapsiaan. Keinutti heitä. Hän painoi poskensa lasten päälakea vasten. Heidän sametti-ihonsa! Heidän kuolemansa raateli hänen omaa ruumistaan.

Hattien lapsen kuolivat samassa järjestyksessä kuin olivat syntyneetkin: ensin Philadelphia, sitten Jubilee.

»Hattie kompuroi alas vaunusta hameenhelma vielä Georgian liejussa, unelma Philadelphiasta oli kuin pyöreä marmorikuula suussa, pelko kuin neula rinnassa.»

NUORI JA OPTIMISTINEN Hattie on paennut Yhdysvaltain etelävaltioissa rehottavaa rotuvihaa pohjoiseen, vapauden tyyssijaan, missä hän uskoo ja toivoo lastensa saavan elää ihmisarvoista elämää. Mutta orjuus on jättänyt uhreilleen epäoikeudenmukaisen ja väkivaltaisen perinnön. Kallionlujan Hattie-äidin kahdentoista jälkeläisen kohtalot nivoutuvat yhteen tarinaksi, joka kattaa kuusikymmentä vuotta Yhdysvaltain historiaa, 1920-luvun kieltolain ja jazzin aikakaudelta aina Reaganin presidenttikauden alkuun.

Ayana Mathisin kiitetty esikoisromaani kulkee Toni Morrisonin jalanjäljissä. *Huonetta ja sukua* on ylistys sitkeydelle ja rohkeudelle, amerikkalaisen unelman liikkeellepaneville voimille.

Pääillyksen kuva Stephanie Frey
Pääillys Martti Ruokonen

www.wsoy.fi 84.2 ISBN 978-951-0-40119-4

